

รายงานพิเศษ

มะละกอ พันธุ์ครึ่ง

ทวีศักดิ์ ดั่งทอง

โทร. (02) 940-6116, (09) 796-0951

มะละกอพันธุ์ครึ่ง และแนวทางการพัฒนามะละกอของ กรมส่งเสริมการเกษตร

จากการติดตามสถานการณ์การผลิตมะละกอของทีมงานวิชาการของกรมส่งเสริมการเกษตรพบว่า ปัจจุบันการผลิตมะละกอของเกษตรกรประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย แม้ว่ามะละกอจะเป็นพืชที่ปลูกและดูแลรักษาไม่ยาก (จากนิสัยของพืชเอง) แต่เกษตรกรกลับผลิตมะละกอออกสู่ตลาดได้คุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากหลายสาเหตุที่พอสรุปได้ดังนี้

1. มีการระบาดของโรคไวรัสใบด่างของมะละกอแพร่กระจายไปเกือบทุกพื้นที่ที่มีการผลิตมะละกอ หากเกษตรกรวางแผนการจัดการด้านการป้องกันกำจัดโรคแมลงไม่ดีพอก็จะได้รับความเสียหายเกือบทั้งหมดหรือทั้งหมดสวนเลยทีเดียว

2. มีพันธุ์มะละกอหลากหลายพันธุ์ แต่ละพันธุ์แม้ว่าได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในระยะหนึ่ง แต่ก็จะมีผลผลิต (เนื่องจากการผสมข้ามพันธุ์) ทำให้คุณภาพไม่คงที่ อันเนื่องมาจากเกษตรกรขาดการระมัดระวังในการผลิต ปลอมให้มีการปะปนของการผสมเกสรตามธรรมชาติ (เพราะเกษตรกรไม่รู้หรืออาจไม่ใส่ใจ) แม้แต่กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ของภาคเอกชนก็ตามก็ยังมีควมระมัดระวังน้อย ประกอบกับยังไม่มีหน่วยงานใดมาควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้เกษตรกรบางส่วนยังต้องซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งผลิตที่ไม่มีคุณภาพไปใช้

3. ยังไม่มีการคัดเลือกสายพันธุ์ที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการบริโภคอย่างแท้จริง กล่าวคือ พันธุ์ที่จะใช้เพื่อการบริโภคสด (ทำส้มตำเป็นหลัก) ก็ยังใช้เพื่อการบริโภคผลสุกด้วยในเวลาเดียวกัน เช่น พันธุ์แขกดำ ขณะเดียวกันก็นำไปใช้ในการแปรรูป (บรรจุกระป๋อง) ด้วย หรือพันธุ์แขกนวล แม้ว่าจะปลูกเพื่อการบริโภคสดเป็นหลักก็ตาม แต่ก็มีการนำผลแก่มาจำหน่ายเป็นผลสุกด้วย โดยมักจะถูกนำออกจำหน่ายเป็นพันธุ์แขกดำสุก (การเรียกชื่อผิดอาจด้วยความบังเอิญหรืออาจเป็นเพราะเข้าใจผิดของแม่ค้าก็ได้) ผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็เลยเข้าใจแบบผิดๆ ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่ประทับใจในคุณภาพตามมา

ประเด็นนี้เกษตรกรหลายๆ รายอาจ

กล่าวว่า เป็นการตั้งใจเพื่อลดการเสี่ยงในด้านการตลาดเพราะถ้าขายสดได้ราคาต่ำ ก็จะขายในลักษณะผลสุก หรือบางรายอาจจำหน่ายผลดิบเมื่อมีราคาดีในขณะนั้นดีกว่าจะปล่อยให้ผลสุกซึ่งต้องดูแลเป็นระยะเวลานานก็ได้

4. ขาดระบบจัดการด้านการผลิตที่ถูกต้อง เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับข้อมูลด้านการผลิตที่มีระบบอย่างแท้จริง ขาดความชัดเจนว่าควรจะมีการจัดการด้านการป้องกันกำจัดโรคใบด่างอย่างไร การจัดการเวลาในการผลิตควรจะทำอย่างไรให้เกิดความเหมาะสมในด้านราคา การจัดการด้านเมล็ดพันธุ์ควรจะทำอย่างไร เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่ดีมาใช้อย่างต่อเนื่อง

5. เมื่อก่อนนี้ประเทศไทยสามารถส่งมะละกอสุกไปจำหน่ายต่างประเทศได้ปีละหลายสิบล้านบาท แต่ปัจจุบันการส่งออกลดลงมก ทั้งๆ ที่เกษตรกรไทยมีความสามารถ สภาพแวดล้อมเหมาะสม หากมีการประสานงานกับทุกระบบที่เกี่ยวข้อง น่าจะมีอะไรดีขึ้นในวงการมะละกอไทยอย่างแน่นอน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทีมงานวิชาการของกรมส่งเสริมการเกษตรจึงมีความคิดว่าน่าจะทำอะไรให้มีการเคลื่อนไหวในการพัฒนามะละกอขึ้นมาบ้างดีกว่าจะรอหน่วยงานทางด้านสายตรงอย่างเดียว จึงได้ระดมความคิดและวางแผนดำเนินการเพื่อให้มีการจัดการด้านการผลิตมะละกอ ดังนี้

1. วางแผนพัฒนาระบบการผลิต ทั้งระบบการป้องกันกำจัดโรคแมลงอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การผลิตภายใต้ระบบ GAP การปลูกระบบกางมุ้ง การถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

2. คัดพันธุ์ที่เหมาะสมเพื่อให้ตรงต่อการใช้ประโยชน์ เช่น พันธุ์ที่เหมาะสำหรับการบริโภคสด (ส้มตำ) หรือพันธุ์ที่เหมาะสำหรับการแปรรูป ทั้งนี้เทคนิคในการจัดการก็จะแตกต่างกันไปในรายละเอียดปลีกย่อย แต่เนื่องจากทีมงานวิชาการด้านนี้มีกำลังอยู่เพียงน้อยนิดจะทำอะไรใหญ่โตก็ลำบาก จึงต้องอาศัยสายกลางที่มีอยู่แล้วในแหล่งต่างๆ (ติดตามพันธุ์ที่มีจำหน่ายในท้องตลาด ตาม

ไปดูที่สวนของเกษตรกร ตลอดจนที่บ้านของชาวบ้านที่อาจมีปลูกอยู่ 1-2 ต้น แต่เป็นพันธุ์ที่มีลักษณะ/คุณภาพดีตรงตามวัตถุประสงค์) แล้วนำมาพัฒนาจนมีความนิ่งในสายพันธุ์หรือมีความแปรปรวนน้อยที่สุดของแต่ละพันธุ์

3. ผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้จำนวนมากขึ้นตามหลักวิชาการเพื่อให้ได้ปริมาณมากเพียงพอที่จะสนับสนุนให้เกษตรกรได้นำไปผลิตเป็นการค้า

4. ประสานทางด้านการผลิต การตลาดอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การรวมกลุ่มผู้ผลิต การวางแผน การผลิตตามระบบกางมุ้ง การจัดรอบระยะเวลาในการผลิตเพื่อกระจายความเสี่ยงทางด้านการตลาด ประสานงานกับผู้ซื้อ ตลอดจนผู้ส่งออก

จากการดำเนินงานของทีมงานวิชาการด้านนี้ คาดว่าน่าจะช่วยยกระดับคุณภาพการผลิตมะละกอให้ดีขึ้นระดับหนึ่ง อย่างน้อยจะได้มีแนวทางเดินให้เกษตรกรหรือผู้สนใจได้ใช้ประโยชน์ตามมาสำหรับพันธุ์มะละกอที่ทีมงานวิชาการได้คัดเลือกไว้มีหลายพันธุ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพสามารถแยกออกได้ดังนี้

1. พันธุ์เพื่อการบริโภคผลสด (ส้มตำ) ได้แก่ พันธุ์ครึ่ง พันธุ์แขกนวล
2. พันธุ์เพื่อการบริโภคสุก ได้แก่ พันธุ์แขกดำ (สายพันธุ์นวลปรุง) พันธุ์ออลแลนด์
3. พันธุ์เพื่อการแปรรูป ได้แก่ พันธุ์ลูกผสมเบอร์ 3 และเบอร์ 4 (อยู่ระหว่างการคัดเลือกพันธุ์จากสวนของเกษตรกร) ●

มะละกอพันธุ์ครึ่ง

ประวัติ เป็นพันธุ์ที่ นายสนอง เศษไม้ นักวิชาการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้รวบรวมจากบ้านเกษตรกร หมู่ 3 ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ปัจจุบันได้นำมาปลูกเพื่อคัดสายพันธุ์และขยายพันธุ์ให้ได้จำนวนมาก

ลักษณะประจำสายพันธุ์

ต้น - ลำต้นมีสีเขียวนวล ไม่มีลายประ

ก้านใบ - เป็นสีม่วงอ่อนหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าสีครึ่ง จึงเป็นที่

มีของการเรียกพันธุ์มะละกอนี้ว่า พันธุ์ครึ่ง

ผล - ผลมีขนาดโตปานกลาง น้ำหนักประมาณ 1.5 กิโลกรัม เปลือกมีสีเขียวเข้ม มีร่องข้างผล พาดจากขั้วผลถึงปลายผล จำนวน 4-5 ร่อง รูปร่างผลยาวเรียว หัวท้ายแหลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 8-10 เซนติเมตร เมื่อดิบเนื้อมีสีขาวขุ่นกรอบ (ไม่แข็งกระด้าง) มีความหวานเล็กน้อย เนื้อสุกมีสีส้มแดง รสหวาน เนื้อไม่แน่น จึงเหมาะต่อการบริโภคสด (ใช้ทำส้มตำ) มากกว่าการบริโภคสุก

เมล็ด - เมล็ดมีสีเทาดำ ขนาดปานกลาง จำนวนประมาณ 250 เมล็ด ต่อผล